

bat sangimidi. İnsanlar milli bayrağımızın nə vaxtsa yenidən başımız üzərində dalğalanacağına həmişə böyük ümid bəsləyirdilər.

Xalqın arzulanı gec de olsa 70 ildən sonra həyata öz təsdiqini tapdı. Şübhə yoxdur ki, müstəqil Azərbaycanın siyasi və iqtisadi cəhətdən möhkəmləndikcə uğurlu milli bayrağımız yüksəkliklərə ucalacaq, yüksəldiyi məkanların sayı daha da artacaq. Bu baxımdan, keçmişimizə bu günümüzdə, bu günümüzdə gələcəyimizə bağlayan bir tarixdir. Azərbaycanın sahib olduğu güc, qazandığı uğurlar bayrağımıza olan dərin məhəbbət və sədaqətdən qaynaqlanı...

Azərbaycan bayrağı öz rəmzi məna-larında məxsus olduğu dövlətin dinini, dini, milliyyətini, mədəniyyətini, tarixini, milli - mənəvi dəyərlərini, milli konsepsiyasını və s. əmilləri ehtiva edir. Xalqımız tarix böyü çox ağır dövrlərdən keçməsinə baxmayaraq, bu gün öz yüksəlişinin ən uca zirvəsindədir. Bayrağımızın həmişə ən yüksəklikdə görünməsi dövlətimizin gücündən, artan nüfuzundan xəbər verir...

12 noyabr: Qanun kitabımız

“ Tarix böyüq mərhələlərdən keçib müstəqilliyinə qovuşan xalqımızı indi qarşıda daha vacib vəzifələr gözləyir: dövlət təsisatlarının yaradılması, hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu sahəsində bütün zəruri addımları atmaq! Tabii ki, bunu xalqın iradəsinə bağlı olan konstitusiyaya gərəkəşlədirəm mümkün deyildir. Məhz bu əmli nəzərə alan ümmətimizin lider Heydər Əliyevin müəllifliyi ilə noyabrın 12-də ümumxalq səsverməsi ilə müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası qəbul olundu. **”**

Ötən əsrin 90-cı illərində Dövlət Müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktını qəbul edən Azərbaycanın suveren bir ölkə kimi Dünya Birliyinə üzvü olsa da qarşıda hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu

kimi mühüm bir vəzifə dayanırdı. Müstəqilliyi şərtləndirən bə amillərdən biri dövlət təsisatlarının yaradılması və bu sahədə boşluqların aradan qaldırılması idi. Demokratik cəmiyyəti qura-ğı xətti tutan ölkəmizin ilk növbədə mükəmməl qanunlar toplusı ehtiyacı vardı. Köhnə sovet qanunları artıq müasir dəyərlərə uyğurmirdi. Demokratik islahatlar yeni konstitusiyanın tezliklə olunmasını tələb edirdi.

Beləliklə, 1994-cü ilin axırları 1995-ci ilin əvvəllərində mü Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının yaradılma-nağı məsələ gündəmə gəldi. Prezident Heydər Əliyevin sədrli-xüsusi komissiya təşkil edildi. Mütəxəssislərdən ibarət işçi qrupu yihinin ilkin mətnini hazırlamağa başladı. Konstitusiya komissiyasının sədri Prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə keçən ilk iclas yihədə ümumbəşəri dəyərləri, xalqın tarixi keçmişinin və son təcrübəsinin ciddi nəzərə alınması bir vəzifə olaraq qarşıya qoyuldu. Xarici dövlətlərin ölkəmizdəki səfirlərinin iştirakı ilə keçən həftədə Prezident Heydər Əliyev yaranacaq yeni konstitusiyanın prinsiplərini necə olacağını bəyan etdi. Hər bir fəsil və maddə yazılmasına qədər gərgin əmək sərf edən ulu öndərin müəllifliyi olduğu və layihə 1995-ci il oktyabrın 15-də ümumxalq müzakirə üçün tərtibatda yayıldı. Cəmiyyətin demək olar ki, bütün təbəqələri müzakirələrə cəlb edildi. Təkliflər nəzərə alınmaqla layihənin yəni variantı 1995-ci ilin noyabrın 12-də referendum yolu ilə qəbul edildi.

Bu əli sənəd ölkədə həyata keçirilən hüquqi-demokratik islahat üçün möhkəm bir təməl idi, onun əsas prinsipləri Azərbaycanın müstəqil Azərbaycanın uzunmüddətli gələcəyinə hesablanmış bir baxımdan, respublikamızın əldə etdiyi bugünkü uğurların təməli başlanğıcında da məhz ümmətimizin lider Heydər Əliyevin həyatı və fəaliyyəti, Azərbaycanın ilk Konstitusiyası dayanır. Bu qanunu qəbul etmiş idarəetmənin xalqımız bütün cəmiyyətini və hər kəsə fəirənliyini, əzadliyi, ddaşlarda dəniz iz buraxdığını, müstəqilliyə doğru cəmiyyətlərinin təhlükəsizliyinin bərqərar edilməsini, keçmiş, çağdaş və gələcək üçün ddaşlıyını bir daha ortaya qoydu.

Sillər qarşısında tarixi məsuliyyəti bəyan etdi. İlk konstitusiyası Belaca, 60-cı illər müstəqillik, birlik hisslərinin növbəti mərhələyə gətirilməsi zərurətində xalqımızın dünyəvi, milli-mənəvi prinsipləri rəhbər kimi yadda qaldı. Bu dövrə milli şüurun formalaşması və istiqamətini seçdiyi gələcək yolun ifadəsi idi. Bu mənada, zaman keçməməsi yonunda ziyalılarımızın müdaxiləsi yaxın tariximizdə əsas Qanuna əlavə və dəyişikliklərin edilməsi, onun müasir tələbləri şahidlərinin hala də yaddaşındadır. Sənətin müxtəlif sahələrə uyğunlaşdırılması demokratik inkişaf yolunda olan bütün dövrə - poeziya, nəsr, kino, rəssamlıq, musiqi və s. milli şüura təsirli üçün səciyyəvi haldır. 2002-ci ildə Azərbaycan Konstitusiyasının əsaslarını yaranması və geniş yayılması nəticə etibarilə 80-dən çox dəyişikliklərin edilməsinə yaranan ehtiyac da məhz bütün sahə illərdə ədəbi fəaliyyət göstərən, əslində isə xalqın nəzərə çarpan sürətli inkişafından irəlilə gəlirdi. Həmin ilk dəfə kədiğini düşünən bəyinnərin təşkilatlanma cəhdinə gətirib çıxardı. rılan Konstitusiyaya islahatlarından sonra respublikanın ictimai-si baxımdan, 17 noyabr - 70 il əsarədə yaşayın və respublikalar, həyatında fundamental dəyişikliklər - iqtisadi, siyasi, hüquqi ədəğəmlər içində sıxılın bir xalqın gücünün hayqirtisi, böyüq enerji-hətlərinin dərinləşməsi, demokratiqləşmə prosesinin sürətlənmə bir-dən-birə uza çıxması demək idi. Həmin dövrdə ictimai-siyasi digər pozitiv yeniliklər Azərbaycan Konstitusiyasında yenidən bəyinnətin mürəkkəbliyi də əzadlıq mübarizəsini şölələndirən əsas rə əlavə və dəyişiklikləri obyektiv tələbatla çevirdi. 2009-cu il məkturlarından sayılmalıdır.

18-də Əsas Qanunda əlavə və dəyişikliklərə münasibəti deyir: "Bela ki, artıq çürümüş imperiyanın əsl mahiyyəti aydınlaşır, uzun ümumxalq səssverməsi prezident İlham Əliyevin demokratikləşdirilən tələlin olunan cəmiyyətin beynəlmillətliyinin puçluğu uza çirə və liberallaşmaya xidmət edən, insan hüquqlarının qorunması". Xalqları bir-birinə düşmən etməklə öz dəyərlərini saxlamağa əlavə imkanlar açan siyasətinin xalq tərəfindən birmənalı qəbulu imperiya dağılması cinayətlərə əl atdı.

1988-ci ilin ilin il qunlarında Ermənistanın Azərbaycanca qarşı açığı xavüzü başlanmışdı, Moskvanın, xüsusən də SSRİ-nin rəhbəri Mi-

17 noyabr: İstiqlal yolumuz

27 il əvvəl - 1988-ci ilin 17 noyabrında yüz minlərlə insan sovet imperiyasına etiraz əlaməti olaraq meydana toplandı. Milli tariximizin şanlı səhifəsi yazılan həmin günlərdə bir millət kimi iradəsinə ortaya qoydu, əzadlığa haqqı çatan xalq olduğunu bütün dünyaya bəyan etdi...

Əslində, bu tarixi günə gələn yol 1920-ci ildən başlayırdı. Azərbaycan Xalq Cəmiyyətinin süqutundan sonra formalaşan və illər davam edən psixoloji-mənəvi mübarizəsi 37-ci illər xofu bir qədər yüngütləndi, də, repressiya dalğasının azacıq yumşalması ilə ziyalılar Azərbaycanın ilk Konstitusiyası dayanır. Bu qanunu qəbul etmiş idarəetmənin xalqımız bütün cəmiyyətini və hər kəsə fəirənliyini, əzadliyi, ddaşlarda dəniz iz buraxdığını, müstəqilliyə doğru cəmiyyətlərinin təhlükəsizliyinin bərqərar edilməsini, keçmiş, çağdaş və gələcək üçün ddaşlıyını bir daha ortaya qoydu.

Sillər qarşısında tarixi məsuliyyəti bəyan etdi. İlk konstitusiyası Belaca, 60-cı illər müstəqillik, birlik hisslərinin növbəti mərhələyə gətirilməsi zərurətində xalqımızın dünyəvi, milli-mənəvi prinsipləri rəhbər kimi yadda qaldı. Bu dövrə milli şüurun formalaşması və istiqamətini seçdiyi gələcək yolun ifadəsi idi. Bu mənada, zaman keçməməsi yonunda ziyalılarımızın müdaxiləsi yaxın tariximizdə əsas Qanuna əlavə və dəyişikliklərin edilməsi, onun müasir tələbləri şahidlərinin hala də yaddaşındadır. Sənətin müxtəlif sahələrə uyğunlaşdırılması demokratik inkişaf yolunda olan bütün dövrə - poeziya, nəsr, kino, rəssamlıq, musiqi və s. milli şüura təsirli üçün səciyyəvi haldır. 2002-ci ildə Azərbaycan Konstitusiyasının əsaslarını yaranması və geniş yayılması nəticə etibarilə 80-dən çox dəyişikliklərin edilməsinə yaranan ehtiyac da məhz bütün sahə illərdə ədəbi fəaliyyət göstərən, əslində isə xalqın nəzərə çarpan sürətli inkişafından irəlilə gəlirdi. Həmin ilk dəfə kədiğini düşünən bəyinnərin təşkilatlanma cəhdinə gətirib çıxardı. rılan Konstitusiyaya islahatlarından sonra respublikanın ictimai-si baxımdan, 17 noyabr - 70 il əsarədə yaşayın və respublikalar, həyatında fundamental dəyişikliklər - iqtisadi, siyasi, hüquqi ədəğəmlər içində sıxılın bir xalqın gücünün hayqirtisi, böyüq enerji-hətlərinin dərinləşməsi, demokratiqləşmə prosesinin sürətlənmə bir-dən-birə uza çıxması demək idi. Həmin dövrdə ictimai-siyasi digər pozitiv yeniliklər Azərbaycan Konstitusiyasında yenidən bəyinnətin mürəkkəbliyi də əzadlıq mübarizəsini şölələndirən əsas rə əlavə və dəyişiklikləri obyektiv tələbatla çevirdi. 2009-cu il məkturlarından sayılmalıdır.

18-də Əsas Qanunda əlavə və dəyişikliklərə münasibəti deyir: "Bela ki, artıq çürümüş imperiyanın əsl mahiyyəti aydınlaşır, uzun ümumxalq səssverməsi prezident İlham Əliyevin demokratikləşdirilən tələlin olunan cəmiyyətin beynəlmillətliyinin puçluğu uza çirə və liberallaşmaya xidmət edən, insan hüquqlarının qorunması". Xalqları bir-birinə düşmən etməklə öz dəyərlərini saxlamağa əlavə imkanlar açan siyasətinin xalq tərəfindən birmənalı qəbulu imperiya dağılması cinayətlərə əl atdı.

1988-ci ilin il qunlarında Ermənistanın Azərbaycanca qarşı açığı xavüzü başlanmışdı, Moskvanın, xüsusən də SSRİ-nin rəhbəri Mi-

xail Qorbaçovun buna biganə münasibətini görən ermənilər planlı şəkildə, Ermənistan hökumətinin tapşırığı və göstərişilə oradakı tarixi torpaqlarımızda yaşayın 200 mindən çox azərbaycanlıni öz əla-bəbə yurdlarından kütləvi surətdə qovurdular.

Ermənilər azərbaycanlıları təkca öz ev-ekicilərindən didərgin salmır, həm də vahşicəsinə qətləm edir, diri-diri yandırır. Mixail Qorbaçov və onun ətrafı tərəfindən ermənilərin tarixdə görünməmiş və vandalizmə heç bir qanuni ölçü götürülmədi. Ermənilər bununla da kifayətlənməyib 1988-ci ilin fevralın əvvəllərində Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində ixtisəşlər tərətirdilər. Onlar tarixi torpağımızı olan Dağlıq Qarabağı Azərbaycanından qoparılıb Ermənistanına birləşdirməsi haqqında məsələ qaldırdılar. Bela bir vaxtda Azərbaycan xalqı ayağa qaldı, öz etirazını sakit şəkildə rəhbərliyə bildirdi. İlk zamanlar Azərbaycan vətəndaşları Moskvağa, yerli hakimiyyət başçılarna inanirdilər. Onların şüartın, gəzdirdikləri portret və bayraqlarla da bunu sübut edirdi.

“ Ancaq xalq sonradan gördü və başa düşdü ki, nə Moskva, nə də Azərbaycanın o vaxtkı rəhbərliyi hər hansı qəti tədbir gərək fikrində deyil. Bela olduqca, respublikanın hər yörəndə minlərlə insan Bakıya axıxdı və 1988-ci il noyabrın 17-də Bakının əsas meydanı sa-sayılan Azadlıq meydanında sovet dövlətinin xalqımıza qarşı apardığı antiəzərbaycan siyasətini etiraz əlaməti olaraq Azərbaycan ictimaiyyətinin sonu bilinməyən mitinqi başlandı. O vaxt bütün xalq bir yumruq kimi birləşmişdi. Dekabrın əvvəllərində sovet qoşunları tərəfindən ümumxalq mitinqi dağıldısa da - Azərbaycanca bu hadisələr Milli Azadlıq Hərəkəti kimi qiymətləndirilir və Vətənimizin istiqlaliyyət qazanmasında əsas əmi sayılır. Bela ki, məhz həmin gün - noyabrın 17-də millətimiz birləşir, həmrəyliyini, gücünün tantanasını yaşadı və bu tantana onun layiq olduğu qələbəni - ölkənin gələcək müstəqilliyini təmin etdi... **”**